

LTO
noord

t: 088 888 66 66
e: info@ltonoord.nl
w: ltonoord.nl

LTO
noord
TEXEL

Achter de boer
en tuinder.
Voor ons allemaal.

KONINKLIJKE
ALGEMEENE VERENIGING VOOR
BLOEMBOLLENCULTUUR

**Vertrouwen is de
verbinding voor morgen**

Toekomstbeeld gezien vanuit de Texelse landbouw 2021-2025

COLOFON

Uitgave: LTO Noord Afdeling Texel, 2021

Fotografie: Harry Kolenbrander

Eindredactie: Annette Barhorst

Foto cover: Jonge Texelse boeren Jens Barhorst en Martijn van der Star zien de toekomst positief tegemoet. Ze varen mee met de stroom en hebben er vertrouwen in dat ze met droge voeten de overkant halen. Foto gemaakt door René Pop.

Inhoud

Vertrouwen in elkaar

Voorwoord van de voorzitter

3

Bestuur LTO Noord afdeling Texel

9

Terugblik 2016 - 2021

10

Wat is er veranderd in de afgelopen 5 jaar

14

Welke ontwikkelingen willen we vasthouden en versterken

18

Nieuwe acties en aandachtspunten

24

Vertrouwen in elkaar is de verbinding voor morgen!

Vijf jaar na het uitbrengen van de landbouwvisie 'Nu verbinden is de toekomst voor morgen' willen wij als LTO een tussenstand optekenen. Wat is er in de achterliggende vijf jaar bereikt en welke nieuwe uitdagingen en kansen liggen er.

Om deze uitdagingen en kansen te kunnen aanpakken, is meer nodig dan landbouw alleen. De overheid, en met name de provincie, kan en moet hierin een belangrijke rol spelen. We hopen dat de provincie in de komende jaren een betrouwbaarder partner zal zijn dan wij tot nu toe hebben ervaren.

Voorwaarde is voldoende volwaardige landbouwgrond zonder beperkingen, en een klimaat en omgeving creëren die uitnodigen om te ondernemen. Uitgaan van vertrouwen, haalbare doelen en niet, zoals nu gebeurt, wantrouwen en continue aanpassing van wet- en regelgeving, waardoor er geen duidelijk perspectief is voor agrarische ondernemers.

De wereld is continu aan veranderingen onderhevig. In de agrarische sector is dat niet anders en deze brengen veel uitdagingen en onzekerheden met zich mee voor de ondernemers. Wat vandaag moet of logisch lijkt, is morgen achterhaald. Heldere en duidelijke beleidskeuzes zijn van groot belang voor iedere ondernemer. Laat het vooral de inhoud, wijsheid en nuchterheid zijn die onze keuzes bepalen. En houd daar ook aan vast!

Vergeet de kerndoelstelling niet

Door alles wat er op de landbouw afkomt, vergeten we wel eens als bestuurders waar het echt om gaat: voedsel produceren voor de markt met een groeiende wereldbevolking. We proberen dat te doen met goed rentmeesterschap voor flora, fauna en mensheid, rekening houdend met de grote vraagstukken die op ons af komen. Uiteraard kunnen wij dat niet alleen. Bedenk wel dat zonder landbouw en goed voedsel alle andere vraagstukken verdampen. Klimaat en economie zijn vergeleken daarmee altijd van ondergeschikt belang.

Wij nodigen, of misschien dagen, serieuze partners uit om samen met de Texelse agrarische sector te werken aan een toekomstbestendig eiland in balans.

Arnold Langeveld,
Voorzitter LTO Texel

Bestuur LTO Noord afdeling Texel

Carlo Veeger

Niels Rutten

Sijp Dros

Mariët Roeper

Klaas Uitgeest

Marcel Wijtten

Isabel van der Star

Arnold Langeveld

Rene van der Star

Albert Huisman

Terugblik 2016-2021

In de visie zoals gepresenteerd in 2016 'Nu verbinden is de toekomst van morgen' zijn door de Texelse landbouw zes kernpunten van ambities en doelen gepresenteerd. Hoe staat het er in 2021 voor met deze kernpunten?

Verbinden

Om de kernpunten te kunnen verwezenlijken ging LTO de dialoog aan met diverse stakeholders. Op initiatief van LTO is daarom het Landbouw Ondernemen en Natuur Netwerk Texel (LONNT) opgericht. Hierin spreken gemeente, terreinbeherende organisaties, HHNK, De Lieuw, TOP, Nationaal Park en LTO tweemaandelijks over actuele onderwerpen. Alle partijen in LONNT geven aan dit een belangrijk overlegorgaan te vinden. Met hetzelfde doel is LTO, in nauw overleg met haar leden, toegetreden tot het bestuur van Nationaal Park Duinen van Texel.

Kernpunt 1: behoud van oppervlakte volwaardige landbouwgrond

De afname van het totale areaal landbouwgrond gaat nog steeds door. Waar in 2015 nog 8.761 hectare cultuurgrond in gebruik was, is dit afgenomen naar 8.446 hectare in 2020. De werkelijke oppervlakte volwaardige landbouwgrond die als zodanig in gebruik is, is echter gedaald tot 6.179 hectare. De oorzaak heeft deels te maken met de ontwikkeling van natuur, maar ook particulier gebruik van percelen neemt toe.

Zie ook pagina 19

Kernpunt 2: Meer zoet water beschikbaar in de zomer

Met de Zoete Toekomst, een initiatief van LTO, is in 2020 het startsein gegeven van een pilot voor zoetwaterberging op praktijkschaal. In Eierland is in samenwerking met Acacia Water een uitgebreide studie gestart naar de meest effectieve manier van water bergen in diepere grondlagen. Er is een proefinstallatie voor zoetwaterberging aangelegd en een tweede volgt op korte termijn. In 2022 zullen de eerste praktijkresultaten zichtbaar worden en wordt nog een extra installatie aangelegd. Bij succesvolle resultaten worden de mogelijkheden voor uitbreiding onderzocht. De in voorjaar 2021 opgerichte 'Stichting Zoete Toekomst Texel' heeft als doel innovatieve initiatieven op het gebied van water te ondersteunen. Daarnaast verbetert het HHNK de zoetwaterstand door het gebruik van 'slimme stuwen' en overleggen partijen over het verhogen van het waterpeil.

Kernpunt 3: Landbouw maakt Texel energieneutraal

Veel agrarische schuren en stallen zijn de afgelopen jaren voorzien van zonnepanelen. Er is ruimte voor veel meer en agrarische ondernemers willen dit ook graag. Helaas is het energienetwerk op Texel nog onvoldoende, waardoor veel ondernemers deze verduurzaming nu niet kunnen realiseren. Omdat er nog voldoende daken zijn om zonnepanelen te plaatsen, is het volgens LTO niet nodig om zonneweiden te realiseren. LTO hoopt dat gemeente en provincie mogelijkheden creëren voor het opwekken van windenergie.

Zie ook pagina 35

Kernpunt 4: Producten beter verwaarden

De landbouw is als grootste terreinbeheerder op het eiland een belangrijke stoffeerder van het landschap en daarmee belangrijk voor het toerisme op Texel. Daarmee is zij iconisch en onderscheidend ten opzichte van de andere waddeneilanden. Andersom is het toerisme ook belangrijk voor de betere verwaarding van lokale producten. De kwaliteit en herkomst worden door de gasten gewaardeerd en versterken de beleving van het eiland.

Een toenemend aantal agrariërs biedt zijn producten in een korte en/of lokale keten aan. Initiatieven als Schapeneiland Texel, Dapper. en I LoveTexel ondersteunen deze tendens.

Zie ook pagina 20

Kernpunt 5: Precisielandbouw

De Texelse landbouw doet al decennia goed mee als het gaat om technische innovaties. Dat zal worden voortgezet op het gebied van robotisering en satellietnavigatie.

Zie ook pagina 28

Kernpunt 6: Behoud ondernemer in cultuurhistorisch landschap

Het Texels schaap wordt wereldwijd gewaardeerd om haar vleeskwiteit én is samen met het Hogeberg gebied, de schapenboeten en de tuunwallen een Texels icoon. Het is daarom van het allergrootste belang hier zuinig op te zijn. Er wordt al jaren over de toekomst van de Hoge Berg gesproken. LTO is bezorgd over de tegenstelde belangen, de snelheid van het proces en de afwikkeling hiervan. Het is van groot belang dat de ondernemers in dit gebied zekerheden geboden kunnen worden. Het proces en de onzekerheid duren al veel te lang.

Wat is er veranderd in de afgelopen 5 jaar

Bedrijfsopvolgers

In onze toekomstvisie van 2016 spraken we nog vol enthousiasme over het grote aantal bedrijfsopvolgers dat stond te trappelen voor een toekomst in de agrarische sector op Texel. Deze jonge mensen zijn ook praktisch allemaal opvolgers in de bedrijven geworden.

Op dit moment zijn er minder jonge Texelaars die een agrarische opleiding volgen en als agrariër aan de slag willen. Het kan zijn dat de generatie bedrijfsopvolgers op dit moment gewoon kleiner is, maar de toenemende hoeveelheid regels en beperkingen kan ook een rol spelen. Verder is het rendement van investeringen in de landbouw laag en zijn de risico's van de bedrijfsvoering hoog. Bovendien wordt de overnamesom door schaalvergroting zo hoog, dat misschien andere vormen van financiering gerealiseerd moeten worden. Of speelt negatieve beeldvorming een rol?

Polarisatie

Door de snelle opkomst van sociale media is de informatiestroom eindeloos en vaak incorrect. Het gevaar daarvan is dat de emotie gaat regeren en, wat we nu zien, de polarisatie op diverse onderwerpen hoogtij viert. Zeker op het gebied van milieu, flora en fauna is het heel belangrijk dat er wordt samengewerkt en bestuurd met de juiste partijen, zoals de traditionele terreinbeheerders en collectieven.

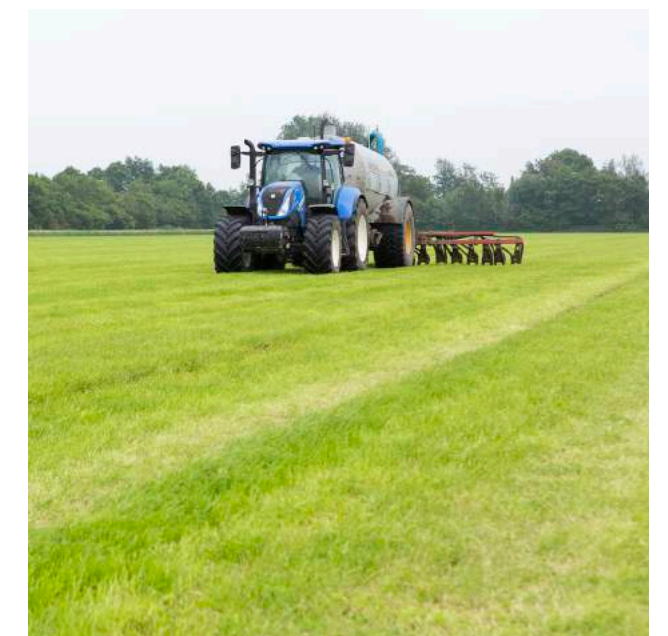
De afstand tussen boer en burger wordt groter. Om dit te voorkomen is het belangrijk om mensen in aanraking te laten komen met de agrarische sector. Op Texel zijn goede initiatieven, zoals recreatie op en rond de bezoekboerderij, waarmee deze afstand verkleind wordt.

Afname aantal bedrijven

Het aantal agrarische bedrijven neemt verder af en deze ontwikkeling zal naar verwachting doorgaan. Doordat de overblijvende ondernemingen groter worden, blijft de behoefte aan landbouwgrond echter gelijk. Dit heeft grote gevolgen voor de financierbaarheid en de arbeidsvoorziening binnen de landbouw. Hoe blijft de landbouw aantrekkelijk voor een werknemer?

Geen duidelijke keuzes door de overheid

De uitdagingen op het gebied van onder andere stikstofproblematiek, gewasbeschermingsmiddelen, beperken gebruik meststoffen en het verdwijnen van familiebedrijven worden door de overheid niet goed opgepakt. Hierdoor heerst grote onzekerheid in de agrarische sector.

COLUMN

Iwan Groothuis
Namens Texels
Ondernemers Platform TOP

Spanning of spannend?

Texel is het enige Waddeneiland met een omvangrijke agrarische sector. In de 60'er jaren had onze eilandeconomie drie even grote pijlers: landbouw, visserij en toerisme. Dat is niet meer zo. Toerisme heeft de overhand in de eilandeconomie. De agrarische sector is wel nog altijd voor een belangrijk deel 'vormgever' van het (ei)landschap en een belangrijk deel van ons cultureel erfgoed. Dat biedt kansen in het toerisme. Gasten zijn meer dan ooit geïnteresseerd in de zgn. korte keten. In lokale producten en gebruiken en ook overnachten zoals het 'kamperen bij de boer'.

De agrarische sector vormt als 'rentmeester' van ons cultureel erfgoed dus een aantrekkelijke rol in het toeristisch aanbod en de kaarten liggen goed. Duurzaamheid, het 'liever lokaal' besef en de hang naar authenticiteit zijn goed voor de ontwikkeling van de toeristische kant van het agrarisch bedrijf. Onder een voorwaarde: dat het ook allemaal 'echt' is. Gasten wanen zich in een tijdmachine als ze naar Texel komen en waarderen echtheid.

Daar zit wel een spanning. Met de mogelijkheden en rolopvatting van het agrarisch bedrijf in het toerisme ontstaat er soms ook wrijving met toeristische bedrijven; concurrentie met logies en horeca. Is er in de regels van het aanbod wel sprake van een zgn. 'gelijk speelveld'? Gelden voor verschillende aanbieders wel dezelfde regels? Kan iedereen zijn of haar aanbod doen onder dezelfde omstandigheden? Het antwoord op die vraag is nee, of in elk geval nog niet. Is dat erg? Nee, ook niet denken wij. Sommige plekken op Texel, zoals de Hogeberg, zijn voor een agrarisch bedrijf gewoon moeilijk winstgevend te exploiteren. Dus daar moet je een winstgevende nevenactiviteit kunnen hebben als deel van je bestaanszekerheid. En zo zijn er meer voorbeelden.

Zijn eventuele ongelijkheden en tegenstellingen op te lossen? Zeker. Samen nadenken over mogelijkheden van een gebied, authentieke waarde, toeristische waarde vragen om maatwerk-oplossingen en een helder toetsingskader. En wederzijds begrip daarover bereik je door er samen over te praten. Precies wat destijds gezegd werd dus: nu verbinden voor een gezamenlijke toekomst...Spannend!

Welke ontwikkelingen willen we vasthouden en versterken

De koers die ingezet is op verbinden en samenwerken zet LTO graag voort in de komende jaren. Ook de mogelijkheden voor het opslaan en beter benutten van zoet water hopen we te kunnen uitbreiden en uitrollen, misschien zelfs buiten ons eiland.

Behoud van volwaardige landbouwgrond

Een belangrijk kernpunt uit de in 2016 gepresenteerde toekomstvisie van LTO is behoud van de oppervlakte volwaardige landbouwgrond. In het afstudeeronderzoek van C. Koorn (2018) is hiervan een analyse gemaakt. Volwaardige landbouwgrond wordt daarin als volgt gedefinieerd: Volwaardige landbouwgrond is grond waarop normaal agrarisch gebruik t.b.v. een (economisch) duurzame bedrijfsvoering mogelijk is. Verplichte beperkingen door beperkte bevoegdheid van het grondgebruik zijn op deze gronden niet aan de orde.

Cultuurgrond

Volgens het CBS is de hoeveelheid cultuurgrond op Texel licht gedaald in de afgelopen 20 jaar van 8.744 hectare naar 8.446 hectare in 2020. Cultuurgrond is alle grond die beschikbaar is. Dit is inclusief gronden met natuurbestemming en dijken, maar ook land dat in particulier eigendom is. De hoeveelheid cultuurgrond die door landbouwbedrijven wordt gebruikt laat een grotere afname zien. Het areaal dat gebruikt wordt, is in de afgelopen 20 jaar afgenomen met een kleine 500 hectare van 6.656 hectare naar 6.179 hectare. Dit is inclusief 'natuurlijk grasland met hoofdfunctie landbouw'. De gemeente Texel stelde in 2015 dat de hoeveelheid landbouwgrond 8.000 hectare is. Dit is al lang niet meer de hoeveelheid landbouwgrond die in gebruik is.

Voldoende grond voor behoud volwaardige sector

De agrarische sector is van mening dat voor behoud van een volwaardige sector het absoluut noodzakelijk is deze afname te stoppen. Voor een goede vruchtwisseling, behoud van een vruchtbare bodem en biodiversiteit, en variatie in landschap is voldoende grond noodzakelijk. Een harde eis is dat iedere hectare die aan de landbouw wordt onttrokken, gecompenseerd wordt

door vervangende grond. De afname van het aantal agrarische ondernemers heeft hierop geen invloed. Landelijk neemt het aantal agrarische ondernemers af, zo ook op Texel. In de afgelopen 20 jaar is het aantal op Texel gedaald van 263 naar 175. Dit is inclusief hobbymatige bedrijven. Naar onze inschatting zijn er niet meer dan 145 bedrijven met agrarische hoofdactiviteit. Deze ontwikkeling zal naar verwachting doorgaan, maar doordat de overblijvende ondernemingen groter worden, blijft de behoefte aan landbouwgrond gelijk. Grote bedrijven betekent grote machines en grote schuren of stallen. Daarom is flexibiliteit in de grootte van het bouwblok noodzakelijk. Ook bij de inrichting van wegen moet rekening gehouden worden met deze ontwikkeling.

Zorgen over grondprijsontwikkeling

Zeer zorgelijk is de enorme prijsstijging van landbouwgrond: + 40% in de afgelopen vijf jaar. Dit leidt ertoe dat niet de boeren zelf, maar beleggers en verzekeringsmaatschappijen eigenaar van de gronden op ons eiland worden. Dit heeft een negatieve invloed op het werkelijk eigen vermogen van de landbouw op Texel. Bovendien zijn de pacht prijzen vaak dermate hoog dat dit de rendementen van de bedrijven onder druk zet.

Verbreiding en toerisme

De Texelse landbouw is stoffeerder van het landschap en daarmee van grote waarde voor de Texelse economie. De agrarische bedrijven zijn zeer divers. Op Texel vind je akkerbouw, veeteelt (met name rundvee en Texelse schapen), bollen-teelt en kleine tuinbouwtakken en veel combinaties hiervan in gemengde bedrijven.

Veel landbouwbedrijven op Texel hebben al decennialang een verbrede tak naast hun agrarische bedrijfsvoering. Van kamperen bij de boer en logies met ontbijt tot huisverkoop, lammetjes knuffelen en zuivelproductie. Sommige neventakken zijn uitgegroeid tot zeer professionele bedrijven met de nodige werkgelegenheid, andere bedrijven hebben het kleinschalig gehouden. Groot of klein, de toerist beleeft dit als een meerwaarde van ons eiland.

In de bedrijfsvoering van alle soorten bedrijven is het agrarisch natuurbeheer bovendien een niet meer weg te denken extra gewas geworden. Weidevogelbeheer, perceelranden en onderhoud van het cultuurhistorisch landschap door de landbouw op Texel zijn een onderdeel van goed rentmeesterschap. LTO is met recht trots op het werk van de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging 'De Lieuw', met wie wij in diverse overlegstructuren partner zijn.

De toename van de hoeveelheid tuunwallen in de afgelopen jaren is positief voor de uitstraling van het Texelse landschap. LTO is blij dat provincie en gemeente besloten de ondersteuning van het behoud van de tuunwallen voort te zetten in een nieuwe regeling, die wordt uitgevoerd door De Lieuw. Kwaliteit is echter belangrijker dan kwantiteit en het is noodzakelijk dat hierbij voldoende geld beschikbaar blijft voor het onderhoud door degenen die het daadwerkelijke beheer doen, de agrariërs.

Op een zorgboerderij wordt dagbesteding gegeven aan mensen met een verstandelijke beperking, dementie of psychische klachten. Ook is het een goede plek om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer werkervaring op te laten doen. Op Texel zijn slechts drie zorgboerderijen die dagbesteding bieden; De Kamp, Plassendaal en de Novalishoeve. Om bewoners van Texel die voor dagbesteding in aanmerking komen meer keuze te kunnen bieden, en gezien de toenemende vergrijzing van de bevolking, zou uitbreiding van het aanbod van zorgboerderijen op Texel zeer wenselijk zijn.

Voor veel bedrijven is verbreding noodzakelijk om te overleven en het gezinsinkomen aan te vullen. Het is daarom van belang dat deze bedrijven ook de kans krijgen om mee te bewegen met de vraag van de markt. Het huidige beleid kent hierin teveel belemmeringen en beperkingen voor agrariërs. De toeristische markt is voldoende groot om ook de agrarische sector meer mogelijkheden te kunnen bieden. LTO gaat hierover graag het gesprek aan met de betrokken partijen en is verheugd gesprekspartner te mogen zijn bij het tot stand komen van de toekomstvisie voor de toeristische sector op Texel 2021.

Kringlooplandbouw

De Nederlandse land- en tuinbouw is toonaangevend in de wereld, maar tegelijkertijd staat Nederland voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen op het gebied van biodiversiteit en klimaat. Een omslag naar kringlooplandbouw kan hieraan een bijdrage leveren. Bij kringlooplandbouw komt zo min mogelijk afval vrij en is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk.

Kringlooplandbouw kan alleen succesvol zijn als ondernemers met de eventuele aanpassingen een goed inkomen kunnen verdienen en kunnen blijven innoveren. Hiervoor kan gekozen worden voor vernieuwing van productiemethoden. Een nieuw op te zetten agrarisch kenniscentrum kan hierbij ondersteunend werken.

Wil je binnen Nederland meer in kringloop werken, dan vraagt dat enorme aanpassingen op het gebied van mest, veevoer en export van akkerbouwgewassen. Dat zijn fundamentele keuzes die je als ondernemer niet kan maken. Het vergt een lange termijnvisie en stimulerende maatregelen van overheidswegen, zelfs in EU- en wereldverband, om het proces van meer gesloten kringlopen te verkennen. Voor een goede kringloop is het belangrijk voldoende veehouderij te behouden.

Kringlooplandbouw op Texel

Een akkerbouwer die erwten teelt voor een schapenhouder, een veehouder en een akkerbouwer die hun grond, producten en/of mest uitwisselen: op Texel is men al eeuwen gewend om de eigen middelen zo goed mogelijk in te zetten en zo min mogelijk aan te kopen. Met de huidige ontwikkelingen en stimulering van kringlooplandbouw kan dit versterkt worden. Enkele grotere bedrijven zetten al stappen om binnen de eigen onderneming de cirkel rond te maken. Per saldo heeft Texel echter een tekort aan dierlijke mest.

zie ook onder **Precisielandbouw**

Natuurinclusieve landbouw

In kringlooplandbouw staat efficiënter omgaan met grondstoffen centraal, met als resultaat bijvoorbeeld verminderd kunstmestgebruik. In een natuurinclusieve landbouw worden natuurlijke processen beter benut, zoals stikstofbinding door vlinderbloemigen, waarmee bijvoorbeeld minder kunstmest nodig is. De wijze waarop natuurinclusieve landbouw ontwikkeld wordt op een bedrijf, hangt sterk samen met het type bedrijf (melkveehouderij, akkerbouw, tuinbouw, gemengd), de grondsoort, de grondwaterstand en het omliggende landschap.

Natuurinclusieve landbouw biedt kansen als de overheid bijdraagt in kennisontwikkeling. Maar een belangrijke voorwaarde voor succes is dat het economisch rendabel moet zijn. Een meerprijs van producten uit natuurinclusieve bedrijfsvoering is belangrijk, direct of via herverdeling door ketenpartijen. Bovendien moet natuurinclusieve productie vroeg of laat tot kostenverlaging, productieverhoging en/of risicovermindering leiden, waardoor de investering zichzelf terugbetaalt. Landelijk is de kennis zeer versnipperd. Zowel de overheid als LTO zijn daarin nog zoekende. Ook hierin kan een agrarisch kenniscentrum behulpzaam zijn.

Natuurboer mag je jezelf noemen als 25 procent van je grond bestaat uit natuurland of landschapselementen. Het belangrijkste doel is niet productie van landbouwproducten, maar het vergroten van de biodiversiteit op het natuurland. LTO Texel zou graag in de toekomst meer boeren zien die natuurgebieden beheren, bijvoorbeeld met schapen in de duinen. Om de belangen van natuurboeren te behartigen, heeft het bestuur van LTO Texel er bij het provinciale LTO-bestuur op aangedrongen een vakgroep voor deze boeren op te richten. Bij het sluiten van een goed, liefst langlopend contract met een TBO komt veel kijken. Het zou goed zijn als hierbij vanuit de vakgroep specialistische ondersteuning geboden kan worden. Daarnaast is het van belang dat de boer deelt in de beheersvergoedingen die voor deze gebieden gelden, zodat het beheerwerk een structurele inkomstenbron is. Ook hierbij is ondersteuning vanuit de vakgroep belangrijk. Verder zou de vakgroep op provinciaal niveau moeten lobbyen om nieuw te ontwikkelen natuur niet direct naar de TBO's door te schuiven, maar ook boeren de kans te geven deze gebieden te gaan beheren.

COLUMN

Ilse Zaal
Gedeputeerde
Landbouw, Economie
en Recreatie

Zonder landbouw ook geen wol en tulpenvelden voor toeristen

Voordat ik gedeputeerde werd bezocht ik Texel regelmatig als recreant. Nu bekijk ik Texel vanuit een veel breder perspectief: Wat betekent het eiland voor de economie? Welke ontwikkelingen maakt de landbouw door? Welke kansen zijn er voor recreatie?

Ik denk niet dat Texel zonder landbouw kan. Het toerisme is op Texel de belangrijkste inkomstenbron, maar de landbouw komt op een stevige tweede plaats en zorgt voor veel werkgelegenheid. De landbouw is ook voor een groot deel verantwoordelijk voor 'het merk Texel': mooie lokale producten, ondernemerschap en de unieke landschap en natuur. Zonder landbouw geen kaas, wol, tulpen, granen en aardappelen. En ook geen lammetjes en bollenvelden en kleurrijke maisvelden in de zomer. Zonder landbouw ook geen toeristen?

Ik noem Texel vaak als ik praat over de Voedselvisie. De visie gaat ons helpen om samen met andere partijen stappen te zetten richting een schone en veilige productie van gezond, betaalbaar en smaakvol voedsel voor iedereen. Maar ook: gezonde verdienmodellen voor de ondernemers en doen wat goed is voor het klimaat, de bodem, het milieu en dierenwelzijn.

Op Texel heb ik een paar mooie voorbeelden gezien die illustreren hoe ondernemers kansen oppakken en uitdagingen aangaan. Bijvoorbeeld: het verbouwen van zilte, zouttolerante landbouwproducten (Salfar) en het project kringlooplandbouw Texel waarbij ondernemers laten zien dat voedselketens heel kort kunnen zijn. Mooie voorbeelden die juist illustreren dat de landbouw op Texel toekomst heeft. Er zijn natuurlijk nog meer voorbeelden. Ik roep Texel op om die in de etalage te zetten en te plaatsen op: www.boerenbusinessinbalans.nl

Nieuwe acties en aandachtspunten

De voorgaande punten hebben onze grote aandacht, maar door veranderingen in de maatschappij en de natuur zijn daar nieuwe aandachtsgebieden bijgekomen.

Energietransitie

De agrarische sector gaat bewust om met het energieverbruik en heeft ruimte en mogelijkheden om energie op te wekken.

Zonne-energie

Door de ruime aanwezigheid van grote daken biedt de agrarische sector ruimte om de doelstellingen voor zon op daken uit de RES te realiseren. De aanleg van zonneweiden is daarom nog niet nodig, heeft teveel negatieve invloed op het landschap en gaat ten koste van de hoeveelheid landbouwgrond.

Windenergie

Om onze bedrijven energieneutraal te maken, zien wij kansen voor kleine windmolens op agrarische erven, die zich al bewezen hebben in o.a. Groningen, of middelgrote windmolens in bijvoorbeeld agrarisch gebied. LTO Texel is voorstander van een raadgevend referendum over draagvlak onder Texelaars voor windmolens op Texel en het in kaart brengen van zoekgebieden voor de beste locaties voor het plaatsen van windmolens. Texel heeft wind in overvloed voor onze toeristen om 'uit te waaien', wij zien het dan ook als een gemiste kans om hier niets mee te doen in de huidige energietransitie.

Netwerk niet toereikend

Momenteel is het lastig voor agrarische bedrijven op Texel om hun ambities op het gebied van duurzame energie waar te maken, omdat het energienetwerk niet toereikend is om alle opgewekte energie te verwerken. Opslag van energie is dan ook noodzakelijk, maar de techniek om dit op grote schaal toe te passen, is nog niet voldoende ontwikkeld. Ook hierin zien wij kansen voor de sector en zijn nauw betrokken bij verschillende initiatieven, bijvoorbeeld het produceren van waterstof.

Samenwerking

Om onze ambities waar te kunnen maken, hebben we een betrouwbaar en robuust energienetwerk nodig en willen we graag als partner meedenken en -werken met TexelEnergie, provincie Noord-Holland, gemeente Texel en Liander om de uitdagingen die we als maatschappij met elkaar hebben waar te kunnen maken.

Streekproducten

Uit onderzoek van Wageningen Universiteit blijkt dat de consument graag streekproducten koopt. Hij heeft hier gemiddeld 8% extra voor over, maar het moet gemakkelijk te verkrijgen zijn en het moet aan specifieke kenmerken voldoen als ambachtelijk, betrouwbaar, milieuvriendelijk, gezond en lekker. Om de verkrijgbaarheid van streekproducten te vergroten moet het bijvoorbeeld in speciaalzaken, op markten of op goed bereikbare boerenbedrijven verkocht worden. Door samenwerking tussen boeren moet een goed volume en voldoende variëteit worden aangeboden aan de verkoper. Daarnaast moeten de goede aspecten van het streekproduct meer publiciteit krijgen. Daardoor blijft het product onder de aandacht en is het verschil tussen de echte lokale producten en massa-producten voor de consument heel duidelijk, bijvoorbeeld met een sterrenstelsel.

Kansen en uitdagingen op Texel

Bij de naam Texel heeft iedereen een duidelijk beeld. Dat versterkt het karakter van een te ontwikkelen streekproduct. Op Texel is men voor de afzet vooral gericht op het toerisme (als men op Texel is en later als men weer thuis is) en minder op de eigen inwoners. Om impulsaankopen te stimuleren is verkrijgbaarheid in horeca en supermarkten daarom op Texel extra belangrijk. Tevens vergroot het toerisme sterk de afzetmarkt op het eiland. De onderlinge samenwerking zal, willen we samen de markt voor streekproducten vergroten, versterkt moeten worden. Ook de bescherming van het merk Texel, zodat er onder deze vlag alleen hoogwaardige artikelen worden verkocht, is een uitdaging. Logistiek gezien zullen de kosten van vervoer van de streekproducten op het eiland zelf binnen de perken blijven, de kosten van vervoer naar een eventuele afzetmarkt op het vaste land zal teruggezien moeten worden in de meerwaarde van het product. Het zal de 8% meerwaarde moeten overstijgen en dus kwalitatief hoogwaardig moeten zijn. Bijvoorbeeld de meerwaarde die toegekend kan worden aan vlees van vee dat natuurgebieden begraaft of het Texelse bier, succesvol in Nederland en daarbuiten. De extra meerwaarde ligt in het imago van het eiland. Dat Texel zo'n sterk merk is, komt voor een groot deel door haar diversiteit en innovatiekracht.

Grote kansen zien wij ook voor grootschaliger afzet van (te ontwikkelen) Texelse producten. Daar is nauwe samenwerking tussen agrarische bedrijven voor nodig. Er zal hiervoor een slimme manier gezocht moeten worden om de producten in beeld te krijgen bij het grote publiek. Met een combinatie van goede kwaliteit en beleving is de hogere prijs van minder belang. Misschien kan ook hier een agrarisch kenniscentrum een rol spelen.

Faunaschade

Voor de Texelse landbouw is faunaschade een steeds grotere bedreiging. Door het overheidsbeleid uit de afgelopen tientallen jaren zijn de populaties van diverse ganzensoorten en de bruine rat geëxplodeerd. Alle goedbedoelde pogingen om de overlast in te perken, zoals vangacties, eierenprikken, verjagen en afschot zijn een druppel op een gloeiende plaat geweest. De schade aan gewassen, natuur, tuinvallen, gebouwen, dijken en slootkanten wordt ieder jaar groter. Als je weet dat vijf tot zes ganzen per dag net zoveel eten als een koe, kun je je een voorstelling maken van de schade van de tienduizenden ganzen op het eiland.

Toezeggingen over het compenseren van faunaschade, zolang de schade voor de landbouw niet is teruggebracht tot het niveau van 2005, zijn door de provincie niet nagekomen. Integendeel: het eigen risico voor de boer wordt door de overheid juist verhoogd! Ook van de afspraak met de provincie om de ganzenpopulatie actief te reduceren tot 500 broedparen is niets terecht gekomen.

Het huidige beleid waarin faunazaken provinciaal zijn geregeld, moet als mislukt worden beschouwd. Ganzen zijn een nationaal probleem

en zij trekken zich weinig aan van provincie- of gemeentegrenzen. Behalve dat ganzen grote schade veroorzaken aan gewassen en natuur, hebben ze een grote negatieve invloed op de weidevogelstand. Alleen wanneer in heel Nederland de ganzenpopulatie wordt teruggebracht kan de overlast op Texel structureel afnemen. Daarom zijn ruimere, nationale regels nodig, zoals verwoord in de faunavisie van LTO Noord.

Het probleem met de bruine rat is zó groot dat het heel gebruikelijk is geworden om in een uur tijd 200 ratten te tellen bij een sloot van 600 meter. Ratten zijn bovendien op een leeftijd van 5 weken al vruchtbaar. De beperkingen van de overheid op het gebruik van rodenticiden hebben ervoor gezorgd dat de inzet van gemeente en waterschap voor ongediertebestrijding drastisch is afgenomen. LTO dringt er daarom bij gemeente en waterschap op aan om de problematiek onder ogen te zien en actiever aan de slag te gaan met de bestrijdingsmethoden die nog wel zijn toegestaan. Als dit probleem niet pro-actief wordt aangepakt, is de kans groot dat de rat ook in de dorpen overlast zal veroorzaken, wat grote gezondheidsrisico's met zich mee kan brengen.

Precisielandbouw

De landbouw op Texel is modern en heeft altijd volop meegedaan met nieuwe ontwikkelingen. Zo ligt het aantal melkrobots hier boven het landelijk gemiddelde en is recent een tweede volautomatische optische aardappelsorteerlijn in bedrijf gesteld. De Texelse landbouw zal blijven innoveren. Dit kan bovendien voordelen hebben voor ontwikkelingen die wij op Texel voorzien op het gebied van bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw, kringlooplandbouw, het schoner en beter produceren van gewassen en het versterken van producten. Ook hier is behoefte aan professionalisering, bijvoorbeeld met behulp van een agrarisch kenniscentrum.

Nieuwe technieken

Tal van wetenschappers en bedrijven experimenteren met drones, robots en sensoren voor de landbouw. Robots die veldwerk als onkruidbestrijding, bemesten en oogsten voor hun rekening nemen zijn nog niet op de markt, maar dit zal niet lang meer duren. De eerste autonome tractoren rijden rond. Sensorsystemen die dieren herkennen en automatisch de maaier stoppen om hen zo te beschermen, zijn al op de markt. We zien de tractor niet binnen vijf jaar uit het landschap verdwijnen, maar de eerste robots zullen wel op het veld verschijnen. Langzaam zal daarmee het werk van de boer veranderen. Werk in de landbouw zal flexibeler worden en fysiek minder belastend.

Onkruidbestrijding

Juist op Texel bieden deze ontwikkelingen kansen, omdat synergie tussen landbouw en natuur steeds belangrijker zal worden voor het voortbestaan van de Texelse landbouw en moderne techniek daarbij een hulpmiddel kan zijn. Er bestaan diverse lastige en soms giftige onkruiden zoals akkerdistel, Jacobskruid en ridderzuring. Deze zorgen zowel op landbouwgrond als natuurground voor problemen. Door specifieke mechanische bestrijding wordt het mogelijk samen met terreinbeheerders dit probleem aan te pakken.

Precisielandbouw en natuurinclusieve landbouw

Daarnaast zullen er in de toekomst kleine autonome machines, veelal elektrisch met zonnepaneel, op de markt komen. Die maken strokenteelt haalbaar, omdat zij kleine oppervlakken kunnen bewerken en oogsten zonder dat het een agrariër veel tijd kost. Teelt in smalle stroken past goed binnen natuurinclusieve landbouw, waar je gewassen en natuur afwisselt en zo de biodiversiteit stimuleert. Daarnaast kan plaatsspecifieke bemesting en gewasbescherming in combinatie met mechanische onkruidbestrijding het makkelijker maken om (intensieve) landbouw en (schrale) natuur naast elkaar te laten bestaan. Belangrijk is dat de grenzen hierin heel helder zijn. De slimme technologieën zullen we dus gaan gebruiken voor slimme samenwerking. Door middel van drones en sensoren zullen boeren beter in staat zijn om bij hun werkzaamheden dieren en zeldzame planten te herkennen en te ontzien.

COLUMN

Dick Veerman
Foodlog

Denkend aan T

Nederland is het land van de Landbouwcommissie van 1886. De commissie legde de basis voor ons OVO-model. Onderwijs, Voorlichting en Onderzoek werden vanaf toen de basis voor een industrieel politiek contract tussen overheid en markt om een krachtige boerensector te maken die voor kon blijven lopen op buurlanden. Nederland wilde de voorsprong voortzetten die het sinds de late middeleeuwen had opgebouwd met zijn door handel met steden in andere staten gekenmerkte landbouw en zuivelverwerking. Dat heeft gewerkt. Er staat een food-agri cluster dat zijn gelijke in de wereld niet kent.

Inmiddels is het model stuk. 66% van ons land is boereneigendom. Dat land is nodig voor bouw en non-food infrastructuur. De vervuilingrechten van boeren moeten daar ook heen. De discussies om dat netjes te regelen, zijn vastgelopen. Ze zijn te complex om met een 'plan' van de SER of welke commissie dan ook op te lossen. Politiek is te slecht in staat om in gebiedsgerichte processen burgers en bedrijven zelf de oplossingen te laten maken. Toch is dat laatste nodig - vanwege die complexiteit.

Texel is klein Nederland. Het is geen Schiermonnikoog met minder dan twee handen vol boeren. Het eiland draait financieel op toerisme en niet op boeren, maar boerenactiviteit is heel dominant aanwezig én daarmee ook de aanjager van de economie. Net als Nederland moet het eiland kiezen hoe het met boeren om wil gaan. Als ik denk aan Texel, denk ik aan de Transitie die je juist daar echt als een gebiedsgericht proces kunt vormgeven. Alle bewoners ervaren het land direct, kunnen elkaar als in een dorp aanspreken en er is een volwassen boerensector. Op Texel kan Nederland leren hoe het wél kan.

Agrarisch kenniscentrum

Veel uitdagingen zijn te vinden in een combinatie van bovengenoemde factoren en ontwikkelingen. Om deze verbinding goed te kunnen leggen, leven prille ideeën voor het opzetten van een agrarisch kenniscentrum waar educatie- en onderzoekstrajecten worden opgestart. Hier wordt gedacht aan een samenwerking met bijvoorbeeld WUR en NIOZ. Texel, met zijn veelzijdige agrarische sector en duidelijke gebiedsgrenzen, leent zich bij uitstek voor zo'n kenniscentrum. Educatie

kan tevens gericht zijn op het verkleinen van de afstand tussen boeren en burgers. Bijvoorbeeld door lessen op de boerderij aan leerlingen van basisscholen en middelbare scholen.

Het opzetten van een agrarisch kenniscentrum kan de ontwikkelingen op alle vlakken versnellen en versterken. Hiermee kan onze landbouw en het hele eiland Texel zich positief onderscheiden. Wij zoeken hiervoor steun en hulp bij de overheid en het bedrijfsleven. Maar het allerbelangrijkste hierin is inzet, creativiteit en assertiviteit van onze eigen (jonge) boeren. Alles begint immer bij draagvlak en inzet.

COLUMN

Michiel Uitdehaag
Burgemeester Texel

Texel zonder landbouw?

Van de boot afrijdend, geniet ik iedere keer weer van het glooiende Texelse landschap, gevormd door de wind en de zee, die duinen vormen en zand rond de Hogeberg vasthield. Eeuwenlang woonden er mensen die aan de hand daarvan hebben gewerkt aan de inrichting en uitbreiding van Texel. Zo goed en zo kwaad als het ging, werd er altijd landbouw bedreven, vooral om de eigen bevolking van voedsel te voorzien.

De landbouw is daarmee één van de oudste en grootste dragers van het Texelse landschap. Toch wordt er nu op hele andere wijze landbouw bedreven dan toen het geval was. Oorzaken daarvan zijn onder meer de mechanisatie, introductie van kunstmest, verbeterde verbindingen met het vasteland dat daardoor als afzetmarkt in beeld kwam, en het Europees landbouwbeleid onder andere als gevolg van de Hongerwinter in 1945. Deze ontwikkelingen leidden tot hogere productie, en toch is het landschap op Texel goed bewaard gebleven.

In mijn beleving kan Texel niet zonder de landbouw. Maar hoe gaan we nu zorgen voor een toekomstbestendige landbouw? Een landbouw waar een boer een boterham aan kan verdienen, maar ook redelijk zeker kan zijn over de toekomst? Een landbouw die past, bij het Texels landschap, maar liefst helemaal geen discussie meer oproept over schade aan natuur en milieu?

Volgens mij moet op meerdere strategieën ingezet worden. Waar een deel in zal zetten op verbreding van de inkomsten, zullen anderen inzetten op innovatie om de productie tegen een nog lagere milieubelasting te realiseren. Een andere groep zal zich gaan richten op de (lokale) toeristische afzetmarkt, terwijl omschakelen naar biologisch als optie, nog gangbaarder zal worden. Misschien is een voorbeeldboerderij waar al deze opties worden gepresenteerd een goede inspiratie en attractie voor toeristen?!

Als burgemeester vind ik het belangrijk te zeggen dat we keuzevrijheid moeten uitdragen, maar elkaar bij die keuzes ook vrij moeten laten! Blijft staan dat de politiek nieuwe claims op grond, ook voor 'traditionele' functies als huizen en bedrijventerreinen, zorgvuldig zal moeten afwegen omdat die vrijwel altijd ten koste van de agrarische functie gaan.

Achter de boer
en tuinder.
Voor ons allemaal.

